
Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України. Харків, 2019

Основною перевагою цих набоїв є знижений ризик рикошету та велика зупиняюча дія. Особливість траєкторії їх руху обумовлює те, що вони завдають максимальних ушкоджень тканинам і органам в тілі людини, спричиняють сильний больовий шок і значну крововтрату, зупинити яку практично неможливо. Експансивні кулі, потрапляючи в тіло, розкриваються всередині, подібно до квітки, при цьому утворюються характерні рвані рани і об'ємні пошкодження внутрішніх органів на тілі людини. Здатність зброї миттєво зупинити нападника, при умові виключення рикошету або пробитті навиліт, найбільш затребувана у проведенні тактичних операцій по затриманні озброєного злочинця, звільнення заручників, ліквідації найманого «кілера» у натовпі або терориста в літаку.

Треба зауважити, що набой з експансивними кулями, не мають ідеальної балістичної форми, тому їх використання ефективне тільки на порівняно коротких дистанціях. Дані боєприпаси офіційно знаходяться на озброєнні правоохоронців в багатьох країнах світу. Зокрема, вони активно використовують підрозділами спеціального призначення. На цей досвід, на нашу думку, слід звернути увагу і розглянути можливість впровадження використання експансивних куль як боєприпасів Національної поліції України.

Підсумовуючи вищевказане, хотілось би зазначити, що представлені нами кроки удосконалення умов несення служби не тільки підвищать рівень особистої безпеки поліцейських, а й стануть гарантіями підвищення безпеки населення й дотримання прав і свобод людини.

Список бібліографічних посилань

1. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 09.04.2019).

2. Савченко О. А. Вогнева підготовка: навч. посіб. Київ, 2012. 158 с.

Надійшла до редколегії 13.04.2019

УДК 351.74(477)

О. В. ПОЛІЩУК,

слухач магістратури факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

Д. В. СЕРГІЄНКО,

старший інспектор відділу кадрового забезпечення

Батальйону патрульної служби поліції особливого призначення

Головного управління Національної поліції в Харківській області

ОСОБИСТА БЕЗПЕКА ПРАЦІВНИКА ПОЛІЦІЇ ЯК КРИТЕРІЙ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЙ МАЛИХ ОПЕРАТИВНИХ ГРУП

Розглянуто питання забезпечення особистої безпеки поліцейських під час виконання завдань у складі малих оперативних груп у штатних та екстремальних ситуаціях.

Ключові слова: *екстремальні ситуації, екстремальні умови, особиста безпека, поліцейський, Національна поліція, мала група, ризик.*

Актуальність дослідження визначається зростаючою значимістю в сучасних умовах високого рівня індивідуальної та групової бойової готовності, як складової частини професіоналізму співробітників поліції. Забезпечення особистої безпеки працівників поліції це конституційне право правоохоронців, «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю». Тому способи та засоби захисту людей, особливо при виконанні службових обов'язків на робочих

місцях є завжди актуальними, а з урахуванням підвищеної безпеки для правоохоронців, ці питання необхідно вирішувати у першу чергу.

Адже, малі оперативні групи використовуються майже завжди в надзвичайних та екстремальних ситуаціях. Особовий склад таких груп піддається більшому ризику, а ефективність групи передбачає насамперед відсутність травмованих та загиблих при проведенні оперативних дій.

Використання малих оперативних груп в службово-бойовій діяльності правоохоронних органів передбачає критеріальний підхід. Критерії ефективності МОГ, до яких відносяться:

1. Кількісний критерій
  - кількість противник;
  - кількість правоохоронців;
  - передача сигналу у групі;
  - геометричний критерій.
2. Просторовий критерій
  - навички групи;
  - час шикування та перешікування;
  - визначення змін;
  - сектор обстрілу;
  - сектор огляду;
  - розстановка.
3. Тактичний критерій
  - розстановка сил та засобів;
  - бойові шикування;
  - швидкість виконання задачі;
  - відсутність втрат;
  - мобільність;
  - скритність;
  - тактика дій в різноманітних екстремальних ситуаціях.

Шляхом проведення досліджень вдалось встановити деякі закономірності, на прикладі простої загальної для всіх задач, яка ставилася перед малими бойовими групами різної спрямованості та підготовки. Тому варто розглянути одну із складових тактичного критерію ефективності малих оперативних груп – відсутність втрат.

З цією метою було проведено експеримент, який проходив з використанням пейнтбольного обладнання на тактичному майданчику (одноповерховий багатокімнатний будинок). Ставилася задача щодо «знешкодження озброєного злочинця», місцезнаходження якого не відоме. Кількісний склад групи захоплення коливався від 1 до 5 осіб. До складу групи захоплення входили підготовлені бійці (особовий склад тактико-спеціального підрозділу «ЩИТ», який створений на базі наукового курсантського гуртку кафедри тактико-спеціальної підготовки ХНУВС). Задача вважалася виконаною після ураження з пейнтбольного маркера «злочинця». Результати цього експерименту наведені на рисунку 1.

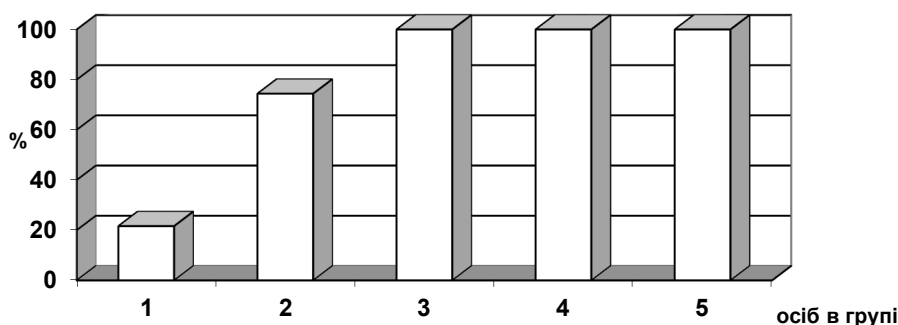

Рисунок 1. Відсоток виконання задачі щодо «знешкодження озброєного злочинця» в залежності від кількості бійців у групі захоплення.

Той же самий експеримент проводився за участю підготовленого «злочинця» та групи захоплення, до складу якої входили не підготовлені бійці (в ролі яких виступали школярі старших класів). Результати експерименту наведені на рисунку 2. Різниця гістограм на рисунках 9 та 10 разюча. В цьому випадку навіть при наявності 6 осіб у групі захоплення ефективність групи була менш 90 %.

Вплив рівня професійної підготовки на кількісний та якісний склад малої бойової групи дуже великий. Наприклад, при наявності у групі захоплення 3-х осіб, ефективність дій підготовлених бійців у порівнянні з не підготовленими збільшена у 4.2 рази.

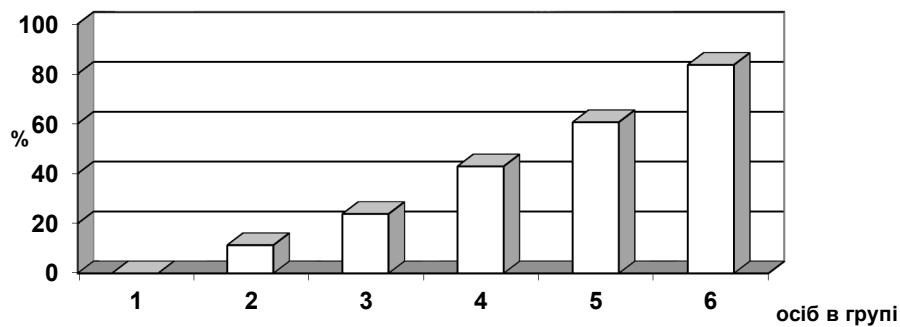

Рисунок 2. Відсоток виконання задачі щодо «знешкодження озброєного злочинця» в залежності від кількості не підготовлених бійців у групі захоплення

В результаті експерименту встановлено, що достатньою кількістю особового складу групи захоплення при знешкодженні озброєної особи, є 3 особи без отримання травм, поранень чи смерті бійців.

Поліцейський, який входить до групи спеціального призначення повинен бути «універсальним» (виживання в різних екстремальних ситуаціях, хороша вогняна і тактична підготовка, знання ПМД) тому що від дій працівника у спецоперації або екстремальної ситуації залежить виконання завдання і саме життя напарника (ів), адже втрата одного члена групи може погіршити ефективність групи на 50 %, що може призвести до невиконання завдання і загибелі всієї групи

Сучасна складність завдань які стоять перед працівниками правоохоронних органів вимагає високого рівня навчання. З цього треба (слід) проводити індивідуальні, практичні та теоретичні заняття (функціональна підготовка; тактика дій особового складу в типових та екстремальних ситуаціях; вогнева підготовка, фізична підготовка; психологічна підготовка; загально профільні (медична підготовка, засоби зв'язку та спеціальної техніки, цивільна оборона) з кожним співробітником органів внутрішніх справ для поліпшення професійної підготовки.

Найбільш якісного рівня підготовки фахівців можна добитися лише на основі досягнень передових знань у галузі науки і практики, які спрямовані на вдосконалення засобів і методів навчання фахівців для Міністерства внутрішніх справ.

На ефективність дій працівників поліції при протидії злочинним проявам, в тому числі і озброєному протидію, найбільший вплив мають [3]:

- зростання професіоналізму кримінальних елементів;
- рівень професійної підготовки працівників поліції;
- зовнішні та внутрішні чинники оперативної обстановки;
- технічна оснащеність працівників поліції;
- оцінка обстановки, організація і планування дій;
- значення вмінь і знань кожного поліцейського в оперативній обстановці для виконання завдань;
- не готовність до дій в екстремальних умовах;

- психологічні проблеми при використанні фізичної сили і зброї;
- низька професійна підготовка;
- високий рівень травмування;
- матеріальне стимулювання;
- недосконалість нормативної бази;
- страх перед покаранням.

З перерахованих причин найбільших змін і удосконалення вимагають першу чергу не готовність до дій в екстремальних умовах. Адже встановлено, що часто непрофесійні дії працівників поліції, що тягнуть за собою загибель і поранення, пов'язані з низькою психологічною готовністю до дій в екстремальних умовах.

Діяльність поліцейських пов'язана з високим ступенем ризику, небезпекою для життя і здоров'я, усвідомленою високою відповідальністю за результати виконання службових завдань. Тільки підготовленість співробітників, розкриття їхніх потенційних можливостей можуть забезпечити успішність їх діяльності в екстремальних умовах, пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї.

Психологічна готовність до застосування зброї співробітниками правоохоронних органів залежить від особливостей особистості – від якостей, що характеризують особистісний адаптаційний потенціал співробітника, від його рішучості, ситуативної та особистісної тривожності, від комплексу поведінкових реакцій.

Найбільш небезпечними є оперативні дії груп в умовах вогневого контакту на відкритому просторі. У випадку, якщо група перетворюється в «натовп» і сектори огляду не контролюються, група наражається на великий ризик загинути. Для початку наведемо деякі аксіомати на такий випадок:

- усі члени групи одночасно не пересуваються;
- сектори огляду бійці не змінюють;
- у секторі напарника бійці не проходять;
- якщо необхідно пройти через сектор напарника, той опускає зброю;
- ведеться постійна комунікація між бійцями групи;
- пересування відбувається тільки по команді;
- пересування відбувається у напрямку, який було оглянуто, і там не зафіксована небезпека;
- ведеться постійний нагляд за секторами.

Найважчим є координація дій усіх членів групи, і чим більша їх кількість, тим важче виконувати скоординовані дії. Для виконання вказаних аксіом та з метою проведення безпечних та ефективних дій необхідно запровадити схеми пересування малих оперативних груп.

Візьмемо до уваги складову другого критерію – розстановку. Це елемент визначає положення поліцейських відносно один одного, включаючи дії в разі вогневого контакту. В першу чергу звертається увага на напрямок руху кожного бійця в кожному бойовому шикуванні, визначення відстані, на якій він буде знаходитись відносно своїх напарників. Всі це визначається в залежності від обстановки, в яку потрапляє поліцейський. Даний критерій зазначає рух, який відбувається поза сектором вогню тих хто фіксує, на основі чого послідовно проводиться зміна секторів. Відстань залежить від місцевості, де відбувається рух (це може бути галявина, поле, ліс з малою кількістю рослинності, ліс із великою кількістю рослинності, приміщення будь-яких форм і конструкцій). Адже все це буде впливати також і на визначення мінімальної кількості осіб в складі малих оперативних груп, яка зможе ефективно діяти в разі вогневого контакту не зазнаючи травм чи втрати бійців своєї групи.

На основі цього варто зазначити, що критеріальний підхід має вагоме значення для кожного поліцейського, бо використовуючи вищезазначений підхід, то знижується рівень травматизму за рахунок достатньої кількості бійців в складі малих оперативних груп; визначення правильного напрямку, переміщення та відстані між поліцейськими в разі

вогневого контакту, правильне визначення секторів огляду та їх зміна. Все це впливає із високого рівня професійної підготовки кожного поліцейського, що дає змогу мінімізувати рівень загрози отримати травму за рахунок комплексного розуміння і використання трьох критеріїв ефективності дії поліцейських в складі малих оперативних груп.

На сьогоднішній день зростає роль індивідуальної підготовки кожного бійця групи. Тому необхідно запровадити до критеріїв ефективності дій малих оперативних груп наступне:

- показник безпеки (відсутність втрат та постраждалих після виконання службово-бойових задач).
- для активної протидії злочинності необхідно більш інтенсивно удосконалювати систему професійної підготовки оперативних підрозділів, а саме малих груп (захоплення, прикриття, штурмових).
- більш детальне дослідження решти критеріїв ефективності дій малих оперативних груп, щоб на основі цього користуватися знаннями, отриманих після досліджень і таким чином збільшити рівень особистої безпеки кожного поліцейського при виконанні службових завдань.

Список бібліографічних посилань

1. Василенко В. В., Дзюба В. М., Окунський О. Ю., Пилипів Б. І. Вогнева підготовка : навч. посіб. Київ : Вид. Паливода А. В., 2003. 272 с.
2. Воробьев И. Нужны выверенные сценарии антитеррористического противодействия. *Независимое военное обозрение*. 1999. № 48. URL: http://nvo.ng.ru/concepts/1999-12-10/4_antiterror.html?auth_service_id=VKontakte&auth_service_error=1&id_user=Y (дата звернення: 16.03.2019).
3. Зарицкий В. Н., Харкевич Л. А. Общая тактика : учеб. пособие. Тамбов : Изд-во Тамбов. гос. тех. ун-та, 2007. 184 с.
4. Колпакиди А., Север А. Спецназ ГРУ. М. : ЯузаЭксмо, 2008. 864 с.
5. Советская военная энциклопедия : в 8 т. / под ред. А. А. Гречко, Н. В. Огаркова. М. : Воениздат, 1976–1980.
6. Военная энциклопедия / под ред. В. Ф. Новицкого. СПб. : Т-во И. В. Сытина, 1911–1915. Т. 6.
7. Замковой В., Ильчиков М. Терроризм – глобальная проблема современности. М. : Гардарики, 1996. 77 с.
8. Наставление по стрелковому делу. М. : Воен. изд-во, 1973. 623 с.
9. Служба охраны. Киев, 1997. 216 с.
10. Власенко І. В. Удосконалення професійної підготовки працівників ОВС. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2006. Вип. 35. С. 356–360.
11. Власенко І. В. Проблеми особистої безпеки працівників правоохоронних органів // Проблеми вдосконалення професійної майстерності працівників ОВС в бойовій підготовці : матеріали наук.-практ. конф. (м. Одеса, 31 жовт. 2008 р.) / МВС України, Одес. держ. ун-т внутр. справ. Одеса, 2008. С. 11–13.
12. Шевченко Т. В. Критеріальні дослідження ефективності дій малих оперативних груп // Наукове забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України : зб. тез доп. VIII наук.-практ. конф. (м. Харків, 30 берез. 2017 р.). Харків : НАНГУ, 2017. С. 127–130.
13. Шевченко Т. В. Екстремальні умови під час виконання повноважень поліцейськими та їх вплив на гарантування особистої безпеки поліцейського. *Право і суспільство*. 2017. С. 135–139.

Надійшла до редколегії 19.03.2019